

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

Національного університету охорони
здоров'я України імені П. Л. Шупика,
професор

Наталія САВИЧУК

Наталія Савичук 2024 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів

дисертації Зражевської Аліни Юріївни

«Особливості клінічного перебігу, лікування та профілактики зубощелепних деформацій обумовлених несвоєчасним прорізуванням зубів опорної зони у осіб дитячого віку», що подається на здобуття наукового ступеня доктора

філософії з галузі знань 22 Охорона здоров'я,

за спеціальністю 221 Стоматологія

Призначені наказом Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика від «13» червня 2024 № 2758 голова та рецензенти, а саме:

Голова: Трубка Ірина Олександрівна, д.мед.н., професор, декан стоматологічного факультету НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Рецензент: Корнієнко Лариса Василівна, к.мед.н, доцент, завідувач кафедри стоматології дитячого віку НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Рецензент: Лихота Костянтин Миколайович, д.мед.н., професор, професор кафедри стоматології НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

розглянувши дисертацію Зражевської Аліни Юріївни на тему «Особливості клінічного перебігу, лікування та профілактики зубощелепних деформацій

обумовлених несвоєчасним прорізуванням зубів опорної зони у осіб дитячого віку», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань «Охорона здоров'я», за спеціальністю 221 «Стоматологія» (тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика «21» грудня 2022 року, протокол №10), наукові публікації, в яких висвітлено основні наукові результати, а також за результатами фахового семінару профільних кафедр (стоматології, ортодонтії, ортопедичної стоматології, цифрових технологій та імплантології) Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика від «20» червня 2024 (протокол № 1), ухвалили:

Актуальність теми дисертації.

Відомо, що дефекти зубних рядів у період формування змішаного прикусу внаслідок ранньої втрати тимчасових зубів зустрічаються у 17-50% дітей.

Передчасне видалення тимчасових зубів призводить до значних морфологічних порушень зубощелепної системи: зміщення сусідніх зубів у бік дефекту, вкорочення та звуження зубних дуг, і, як наслідок цього, анерубція премолярів, прорізування поза зубною дугою постійних іклів, патологія прорізування постійних молярів. Зубоальвеолярне подовження в ділянках позбавлених зубів антагоністів створює блок для нормальних рухів та артикуляції нижньої щелепи. Порушення міодинамічної рівноваги між м'язами язика та мимічними м'язами, перевантаження скронево-нижньощелепних суглобів посилюють наслідки передчасного видалення тимчасових зубів, а також змінюються терміни прорізування премолярів.

Структурні та функціональні зміни зубощелепного апарату у осіб дитячого віку розвиваються за короткий час, що пов'язано з швидким ростом організму. Такі відхилення необоротні і не піддаються саморегуляції, так як до патологічного процесу залучаються всі ланки артикуляційного ланцюга. Тому своєчасне заміщення дефектів зубних рядів є актуальним завданням для запобігання розвитку зубощелепних аномалій та деформацій.

Як відомо, тимчасові моляри є опорою прикусу, а їх збереження до строків, обумовлених їх фізіологічною зміною завжди залишається актуальним питанням, адже цілісність зубних рядів в ділянках опорних зон, відіграє важливу роль у процесі формування всього зубощелепного апарату. Відповідно номенклатури «опорною зоною» називається відрізок зубної дуги, де прорізуються постійне ікло та премоляри. Її задача полягає у забезпеченні сагітальної та вертикальної опори зубної дуги під час зміни зубів.

Для вибору методу оклюзійної реабілітації у дітей з дефектами зубних рядів, ускладнених зубощелепними деформаціями, особливе значення має системний підхід до їх діагностики, а ключовим методом діагностики у плануванні комплексу лікувальних заходів та послідовності їх проведення є ортопантомографія (ОПТГ).

Незважаючи на загальне визнання необхідності профілактики, раннього виявлення та лікування порушень оклюзії у дітей, у спеціальній літературі не

існує єдиної думки відносно плану ортодонтичного лікування зубощелепних деформацій обумовлених несвоєчасним прорізуванням зубів опорної зони, вибору конструкцій протезу, чітких показань і протипоказань до заміщення дефектів зубних рядів та термінів їх протезування. Окрім того, ще не достатньо висвітлена проблема профілактики та усунення деформацій зубних рядів і оклюзійних порушень у дітей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри стоматології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика за темою: «Клініко-лабораторне обґрунтування застосування сучасних медичних технологій у комплексному лікуванні та реабілітації основних стоматологічних захворювань» №0117U006451. Автор є безпосереднім виконавцем окремого фрагменту вищеназваної теми.

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є самосійним дослідженням автора, яке виконане на базі кафедри стоматології НУОЗ України імені П. Л. Шупика під керівництвом доктора медичних наук, професора О. В. Біди.

Автор самостійно проаналізував наукову літературу, провів патентний пошук, виконав усі клінічні та допоміжні дослідження, проаналізував та науково обґрунтував отримані результати. Особисто провів клінічне обстеження та лікування хворих із вторинними зубощелепними деформаціями, підготував публікації та матеріали для патентування. Самостійно написав всі розділи дисертації, проаналізував та узагальнив результати дослідження. У наукових публікаціях висвітлені основні положення дисертації.

Ступінь достовірності результатів проведених досліджень, висновків та рекомендацій, що викладені у дисертації. Дослідження проводилось з дотриманням основних біоетичних положень Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину, Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участі людини, Настанови з клінічних досліджень та наказів МОЗ України. Наукові положення, висновки та рекомендації, які викладені в роботі, отримані на достатньому фактичному матеріалі. Достовірність даних підтверджена, окрім достатнього обсягу спостережень, використанням надійних статистичних методів обробки та аналізу даних.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

Розроблено вікові показання до застосування найбільш раціональних конструкцій ортодонтичних апаратів та зубних протезів для лікування пацієнтів з вторинними зубощелепними деформаціями.

Розроблено спосіб підготовки порожнини рота до протезування у пацієнтів в період постійного прикусу (Патент на корисну модель №144644 «Спосіб підготовки до протезування в умовах вторинних зубощелепних деформацій вертикального типу зубоальвеолярної форми» від 12.10.2020 року).

Розроблено конструкцію незнімного апарату-протезу, яка використовується для заміщення дефект зубного ряду та, водночас, корекції трансверзальних розмірів верхньої щелепи у пацієнтів в період змінного

прикусу (Патент на корисну модель №145538 «Апарат-протез для розширення верхньої щелепи» від 28.12.2020 року).

Проведена оцінка ефективності використання запропонованого способу діагностики та лікувально-профілактичного комплексу заходів і ефективність використання розробленого незнімного апарату-протезу для заміщення дефектів зубних.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Упровадження в практичну діяльність розробленого способу вимірювань ділянок опорних зон на ортопантограмах та комплексу лікувально-профілактичних заходів із застосуванням ортодонтичних і ортопедичних конструкцій має суттєве практичне значення. Так, впровадження способу вимірювання ОПТГ дозволяє вчасно обрати та розпочати потрібну лікувальну тактику, спрямовану на відновлення цілісності зубних рядів та корекції їх форм і розмірів шляхом використання найбільш раціональних дитячих протезів, ортодонтичних апаратів та апаратів-протезів у різні вікові періоди.

Результати дослідження передбачається застосовувати в практичній стоматології, в навчальному процесі на кафедрах ортопедичної стоматології та ортодонтії, рекомендовані для практичної роботи ортопедичних стоматологічних відділень районних і обласних лікарень.

Розроблений незнімний апарат-протез дозволить підвищити ефективність ортопедичного лікування дефектів зубних рядів у дітей і зменшити розвиток вторинних зубощелепних деформацій, а також підвищити ефективність ортодонтичного лікування і рівень стоматологічного здоров'я серед дитячого населення України.

Обізнаність здобувача з результатами наукових досліджень інших вчених за обраною тематикою. Здобувачем у процесі написання дисертації опрацьовано 286 актуальних літературних праць інших вчених, з яких 157 кирилицею та 129 латиницею. За обраною тематикою здобувач має високу обізнаність з результатами наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях. Основні результати дисертаційної роботи викладені у 20 публікаціях, зокрема 2 статті в наукових фахових журналах, відповідно до «Переліку наукових фахових видань України», 1 стаття, що індексується Scopus, 2 статті – в іноземних наукових періодичних виданнях; 12 робіт в збірниках та матеріалах з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, з них 1 іноземні. Отримано 2 патенти України на корисну модель та 1 авторське свідоцтво на твір.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Zrazhevskaya A. Peculiarities of the clinical course of secondary dento-maxillary deformities in children. Spirit time – 2020 - №11(35): 27-32. [Berlin]

2. Дорошенко СІ., Зражевська АЮ., Савонік СМ. Порівняльна характеристика використання знімних та незнімних апаратів-протезів для заміщення дефектів зубних рядів у дітей в період змінного прикусу.

Український журнал медицини, біології та спорту – 2021 – Том 6, №1 (29): 228-236. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка статті до публікації).

3. Zrazhevskа A. Methodology for predicting the development of secondary dentoalveolar deformities in children with uncompensated dentition defects by measuring support zones on orthopantomograms. Medical sciences «Colloquium-journal» №5 (92), 2021: 76 – 81. [Poland].

4. Дорошенко СІ., Зражевська АЮ., Стороженко КВ. Розповсюдженість вторинних зубощелепних деформацій на тлі некомпенсованих дефектів зубних рядів серед дитячого населення. Український стоматологічний альманах – 2021 - №1: 69-75. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка статті до публікації).

5. Zrazhevskа A., Savonik S. Correction of dental arches dimensions in children with dentition defects in the period of mixed occlusion using non-removable orthodontic prosthesis appliance. «Georgian medical news» №9 (318), 2021: 56-60. [Georgian]. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка статті до публікації).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Зражевська АЮ. Розповсюдженість та особливості клінічної діагностики вторинних зубощелепних деформацій у дітей. Матеріали науково-конференції, присвяченої 80-ти річчю з дня народження проф. С.І. Дорошенко «Українська ортодонтична школа: вчора, сьогодні, завтра». 2016; с. 15-16.

7. Зражевська АЮ. Етіологія та клініко-лабораторна діагностика вторинних зубощелепних деформацій у дітей. Матеріали II українського ортодонтичного конгресу «Іноваційні підходи в лікуванні та профілактиці ортодонтичної патології». Науково-практичний журнал «Світ ортодонції» №1 – 2017 – с. 36-37.

8. Дорошенко СІ., Зражевська АЮ., Савонік СМ. Диференційований підхід до зубного протезування дітей з дефектами зубних рядів. Матеріали конференції «Ортодонція сьогодні. Шлях до здоров'я людини», 15 грудня 2017 року, м. Київ. Світ ортодонції. 2018; №1. - С. 37-38. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка тез до публікації).

9. Дорошенко СІ., Марченко ДО., Зражевська АЮ., Савонік СМ. Роль масових оглядів дітей шкільного віку у профілактиці зубощелепних аномалій та деформацій. Матеріали XI Міжнародного Конгресу Асоціації Функціональної ортодонції (IFUNA). Київ; 2018. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка стендової доповіді до публікації).

10. Дорошенко СІ., Зражевська АЮ., Кузьменко ІС. Показання та протипоказання до видалення третіх молярів при ортодонтичному лікуванні пацієнтів різного віку. Матеріали Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання щелепно-лицевої хірургії дитячого віку». м. Ірпінь; 2019; с. 24-25. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка тез до публікації).

11. Зражевська АЮ. Стан зубощелепного апарату у дітей з вторинними зубощелепними деформаціями. Клінічні особливості їх перебігу у віковому

аспекті. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективні напрями розвитку сучасних медичних та фармацевтичних наук»; 12–13 лютого 2021 р. м. Дніпро; 2021; с. 33-36.

12. Зражевська АЮ. Характер патологічних змін зубощелепного апарату у дітей з вторинними зубощелепними деформаціями на тлі некомпенсованих дефектів зубних рядів. Збірник матеріалів конференції «Медицина і охорона здоров'я в сучасному суспільстві: актуальні питання і сучасні аспекти» (26–27 лютого 2021 р.) м. Люблін, Республіка Польща; 2021; с. – 67-70.

13. Дорошенко СІ., Зражевська АЮ. Вторинні зубощелепні деформації у дітей при дефектах зубних рядів бокових ділянок. Їх клінічні особливості та ступінь вираженості. Збірник тез конференції, присвяченої 85-ти річчю з дня народження проф. С.І. Дорошенко «Українська ортодонтитчна школа: вчора, сьогодні, завтра». м. Київ; 2021; с. 13-15. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка тез до публікації).

14. Дорошенко СІ., Зражевська АЮ. Закономірності розвитку зубних дуг у дітей з дефектами зубних рядів, ускладнених вторинними зубощелепними деформаціями. Збірник наукових праць за матеріалами ювілейної науково-практичної конференції з нагоди 30-ї річниці заснування ПВНЗ «Київський медичний університет» «Сучасні аспекти медицини та фармації - освіта та практика». м. Київ ; 2022; с. 205-207. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка тез до публікації).

15. Біда ОВ., Зражевська АЮ. Методи оцінки стоматологічного здоров'я та визначення потреби ортодонтитчного лікування у осіб дитячого віку з дефектами зубних рядів. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Іноваційні технології в сучасній стоматології», XI Стоматологічний форум «Медвін. Стоматологія 2023». м. Івано-Франківськ; 2023; с. 61-64. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка тез до публікації).

16. Біда ОВ., Зражевська АЮ. Прогнозування розвитку зубощелепних деформацій у дітей з некомпенсованими дефектами зубних рядів шляхом вимірювання опорних зон на ортопантомограмах. Стенова доповідь на науково-практичній конференції з міжнародною участю «Іноваційні технології в сучасній стоматології». м. Івано-Франківськ; 25.03.2023.

17. Біда ОВ., Зражевська АЮ. Вимірювання кутів нахилу зубів і проєкційних розмірів верхньої та нижньої щелеп у осіб дитячого віку з дефектами зубних рядів та зубощелепними деформаціями на ортопантомограмах. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Іноваційні технології в сучасній стоматології», XII Стоматологічний форум «Медвін. Стоматологія 2024». м. Івано-Франківськ; 2023; с. 27-29. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка тез до публікації).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

18. Дорошенко СІ., Канюра ОА., Федорова ОВ., Кузьменко ІС., Зражевська АЮ. винахідники; Приватний вищий навчальний заклад

«Київський медичний університет». Спосіб підготовки до протезування в умовах вторинних зубощелепних деформацій вертикального типу зубоальвеолярної форми. Патент України №144644 від 12.10.2020 р. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка патенту до публікації).

19. Дорошенко СІ., Савонік СМ., Канюра ОА., Зражевська АЮ., винахідники; Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет». Ортодонтичний апарат – протез для розширення верхньої щелепи. Патент України №145538 від 28.12.2020 р. (Дисертантові належить збір, обробка та аналіз матеріалу, підготовка патенту до публікації).

20. Зражевська АЮ. Методика прогнозування розвитку вторинних зубощелепних деформацій у дітей з некомпенсованими дефектами зубних рядів шляхом вимірювання опорних зон на ортопантомограмах. Свідоцтво про реєстрацію авторського права та твір №103602 від 31.03.2021 року.

Впровадження наукових досліджень у практику.

У навчальний процес кафедри стоматології НУОЗ України імені П. Л. Шупика та на кафедрі ортопедичної стоматології та ортодонції ПВНЗ «Київський медичний університет»; у лікувальний процес в стоматологічних клініках: ТОВ «СтоматЦентр Університетський» (м. Київ); ТОВ «АСНАН ДЕНТ» (м. Київ); ПП «ЕйчКлінік» (м. Вишгород, Київська область). Що підтверджено відповідними актами впровадження.

Апробація результатів дослідження.

Основні положення дисертації доповідались та обговорені на: науково-практичній конференції з міжнародною участю «Українська ортодонтична школа: вчора, сьогодні, завтра» у м. Києві 11.03.2016 року; на II-му українському ортодонтичному конгресі «Іноваційні підходи в лікуванні та профілактиці ортодонтичної патології» у м. Києві 28-29.10.2016 року; науковому симпозиумі «Ортодонція сьогодні. Шлях до здоров'я людини» у м. Києві 15.12.2017 року; у вигляді стендової доповіді на XI Міжнародному Конгресі Асоціації Функціональної ортодонції (IFUNA – XI International Congress «Functional orthodontics – back to the future» у м. Києві 05-07.10.2018 року; науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні питання щелепно-лицевої хірургії дитячого віку» у м. Ірпінь 13-14.12.2019 року; на міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрями розвитку сучасних медичних та фармацевтичних наук» у м. Дніпро, 12-13.02.2021 року; міжнародній науково-практичній конференції «Медицина і охорона здоров'я в сучасному суспільстві: актуальні питання і сучасні аспекти» у м. Люблін, Республіка Польща 26–27.02.2021 року; на науково-практичній конференції «Українська ортодонтична школа: вчора, сьогодні, завтра» у м. Києві 26.03.2021 року.

Характеристика здобувача, його шлях у науці, ступінь наукової зрілості.

Проведені дослідження й опубліковані наукові праці характеризують Зражевську Аліну Юріївну як кваліфікованого фахівця і дослідника. Здобувач має глибокі фахові знання, педагогічний хист, здібний до наукових досліджень,

вміє глибинно аналізувати, аналітично мислити та формувати висновки. Методично проводив наукові дослідження за темою дисертації, приймав активну участь у проведенні науково - практичних конференцій в Україні та за кордоном.

За період навчання у закладах вищої освіти та роботи у лікувальних установах зарекомендував себе як сумлінного здобувача та науковця, висококваліфікованого та відповідального лікаря. За період роботи в практичній медицині проявив себе як висококваліфікований лікар-стоматолог, який володіє класичними і новітніми методиками надання медичної допомоги в Україні.

Зражевська Аліна Юріївна є сформованим, кваліфікованим науковцем з глибоким теоретичним та практичним рівнем підготовки, високою ерудицією та досвідом, що дозволяє вважати його фахівцем із спеціальності 221 «Стоматологія».

Висновок:

Враховуючи актуальність теми дослідження, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, впровадження їх у практику, достатню повноту викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях, відповідність роботи вимогам пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановами Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 та Наказу МОН України від 19.08.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», рекомендувати дисертацію Зражевської Аліни Юріївни на тему «Особливості клінічного перебігу, лікування та профілактики зубощелепних деформацій обумовлених несвоєчасним прорізуванням зубів опорної зони у осіб дитячого віку» до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії із спеціальності 221 «Стоматологія».

Головуючий на засіданні
фахового семінару
д.мед.н., професор,
декан стоматологічного факультету

Ірина ТРУБКА